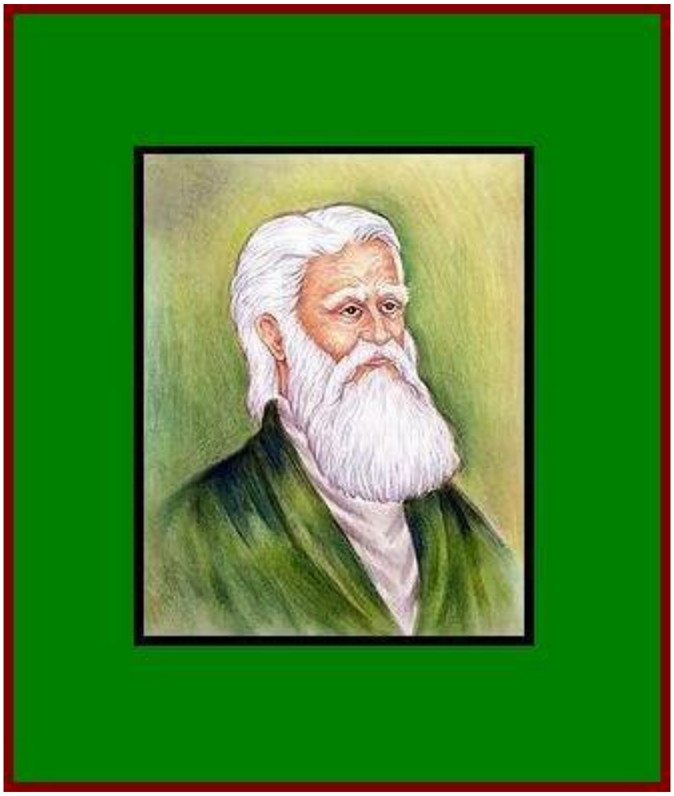

دستراونومیالي رحمان بابا د روحاني، تصوفي،عرفاني، ادبي او فرهنګي شخصیت په هکله یو څوخبرې

زموږ په تاریخي، لرغوني او ادب پاله هیواد افغانستان کې د پښتو ادب په تاریخ کې
پوهان، لیکوالان او شاعران هغه درنې څیرې او روښانه مشالونه دي،چې زموږ دپښتو
ادب یې دخپلو لیکنو او آثارو په وسیله خیرازه او ژوندی ساتلې دی. دپښتو ادب په ډګر کې د دغو علمي، ادبي اوفرهنګي
شخصیتونوآثار به تل ژوندي وي. زموږ پوهانو
لیکوالانو، ادیبانو، فرهنګیانو او شاعرانو په خپلو آثارو کې دانساني او ټولنیز ژوند
مختلف حالات او اړخونو په ډیر عالمانه او علمي څیړنیزو، تحلیلونو، تصویرونو او فکرونوکې دقلم په ژبه لیکلي او بیان
کړي دي، چې د دوی دا لوړ علمي، څیړنیز، ادبي اوفرهنګي مقام اومنزلت زموږ دخلکو په زړونو کې دتل لپاره ژوندی او
ددوی کارنامې دقدر او ستاینې وړ دي .
دا دعلم، ادب او فرهنګ دوستانو او د ټولو هغو خلکو، چې دعلم، پوهې، ادب او فرهنګ سره ځانګړې مینه لري انساني دنده
ده، چې د خپلو علمي، تاریخي، سیاسي، ادبي، فرهنګي او ملي شخصیتونو ویاړنې او کارنامې د دوی د آثارو په رڼا کې
دراتلونکو نسلونو دروزنې او پالنې او لاربښوونې لپاره ژوندي وساتي . دا جوته ده، چې د دغو شخصیتونویادول او د دوی
پرآثارو علمي او څیړنیزې کره کتنې او د غونډو، سمینارونواو کنفرانسونو جوړول داوسنیو او راتلونکوځوانونسلونو د ودې
اوپرمختګ لپاره کارنده او ژور اغیز لري .
یو له دغو روښانه او ځلانده ستوروڅخه،چې دشعراوشاعرۍ پوسیله یې زموږ دپښتو
ادب ډیوې بلې ساتلې دي دپښتو ژبې نامتو،عالم اومتفکر شاعرعبدالرحمان بابادی . زه باور لرم، چې زموږ درنو لیکوالانو
د رحمان بابا د هر اړخیز شخصیت په هکله ډیرې زیاتې لیکنې کړې دي، خو زه هم دې ته وهڅیدم او ځان ته مې دا حق
ورکړ، چې دده د علمي، روحاني او ادبي شخصیت په هکله یو څو کرښې ولیکم .

خدای بخښلي عبدالرحمان بابا د ارواښادعبدالستارخان مومند زوی دی، چي په یوه علم پرورہ او غریبه کورنی کي په (۱۰۴۲) هجري قمري کال کي په(بهادر کلي)کي ، چي د پیښور ښار په جنوبي اړخ کي پروت دی نړی ته سترګي غړولي دي .
د عبدالرحمان بابا د دیوان په یوه سریزه کي لیکل شوي دي، چي عبدالرحمان بابا د پښتو د سجره نسبت له مخي (سړبن) په سړبن کي (غوریاخیل) او په غوریاخیلو کي (مومند)په مومندو کي (دویزی)او په دویزو کي (ابراهیم خیل) دی .
که څه هم رحمان بابا په قوم مومند دی خو دی ځان کومي قبیلي ته نه منسوبوي او ځان د خدای(ج)دپاکي میني رینتیني عاشق بولي او د خدای په مینه کي ډوب دی . اود تعصب او ځان ستاینی څخه کرکه لري او د وروروليء انساني مناسباتو او دنیوي اوآخروي نیکمرغیو لاري چاري خلکو ته ور په ګوته کوي . لکه چي وایي :

زه عاشق یم سرو کار مي دی له عشقه نه خلیل نه داودزی یم نه مومند

اویاوایي:
دا دنیا خدای له عشقه پیدا کړي دجمله وو مخلوقاتوپلار دی دا

اویاوایي:
په هر دم کي نوي نوي تماشي کړم زه رحمان د خدای وکړه وته حیران یم

اویاوایي:
هیڅ تغیر او تبدیل نه لري رحمانه تل تر تله بر قرار دی رب زما

او یاوایي:
که محنت که مشقت دی خو د دین دی په کار نه دی بل محنت په دا دنیا
بی له خدایه هر چي دي همه فاني دی که لذت دی که زینت په دا دنیا

اویاوایي:
چي په ورځ د شیخی لافي کړي رحمانه! په شپه مي له میفروشه غواړي ولي؟

اویاوایي:
بد په بدو پښیماني کاندي رحمانه! ته په خپلو بدو نه شوي پښیمان ولي؟

او یا وایي :
دوست دشمن د سړي واړه خپل عمل دی هم په دا مقدار یي اجر موی په موی شي

او یا وایي :
د اوبو اصل له خاورو پیدا کیږي خاکساران دخاکسارانوآبروی شي

اویاوایي:
دوباره دي راتله نشته په دنیا نن دي وخت دی که دروغ کړي که رښتیا

اویاوایي:
دا دنیا ده بي وفا بي وفا ده بي بقا

اویاوایي:

نور عالم که د دنیا غمونه کاندي **درحمان سره دې غم دآخرت وي**

عبدالرحمان بابا یو تکړه ادیب، دیني عالم او د روحاني دنیا مشر و. د رحمان بابا له نوم او روحاني شخصیت سره زموږ خلک او په تیره بیا ټول پښتانه آشنا دي .
محمد هوتک په خپل یو مشهور اثر کې، چې پټه خزانه نومیږي د رحمان بابا د پیژندګلوی په هکله داسې لیکي :
(رحمان بابا د فقهي اوتصوف کتابونه پخپله سیمه پیښور کې له محمدیوسفزي ښخه لوستي او بیا دلوړې زده کړې لپاره کوهاټ ته تللی دی، ډیر علوم او مروجه کتابونه یې هلته ولوستل پس له لوستلو ښخه یو لوی عالم شو.)
وایي چې : رحمان بابا په کوهاټ کې د اسلامي او دیني تعلیماتوتر ښنګ داروابناد حاجي بهادر کوهاټي (رح) چې یو روحاني شخصیت و، طریقه او لاس نیوی کړي دی،
رحمان بابا وروسته له زده کړې ښخه بیرته خپلې سیمې پیښور ته راغی او په (هزار خانی) کې میشت شو او د ژوند تر پایه هلته اوسیدو.
هغه دکوچینوالي ښخه لوړ ادبي استعداد درلود، او په ځورلس کلنی کې یې په شعر ویلو پیل کړی دی. ویل کیږي : هغه وخت چې رحمان بابا ته د شعر الهام وشواودی په حقیقي عشق پوه شو، ده دنیا پریښوده او دنیایي کارونو ته یې شا کړه، د خلکو او ټولنې ښخه لرې ګرځیدو. وایي چې : ده به تل ژړل او د ده ژړا د حقیقي عشق دسوز له عمله وه اوپه تل پاته توګه یې پر مخ د اوښکو ویالې رواني وې ، ملګرو او دوستانو به یې همیشه اوښکې تر سترګو جاري لیدلې.خوځو موده وروسته یوشمیر عالمان،روحاني واعظان او د دین مرشدان ده ته ورغلل او د ده نه یې غوښتنه وکړه چې د خلوت ښخه راووځي اودخلکواوټولنیزوخدمتونو لپاره ځان تیار کړي .

د ده دا بیتونه ګورو چې وایي :

زه رحمان دیار په غم کې هسې ډوب یم **چې هیڅ نه وینم په سترګو مګر دی**

اویاوایي:

زه یې وینم درست جهان په تا مین دی **که بادشاه دی د دې دور که ګدا**

اویاوایي:

اې رحمانه لکه ته چې په خدای ګرم یې **بل به نه وي په جهان کې هسې ګرم**

اویاوایي:

زه رحمان دخپل صاحب په رضا زیست کړم **څه پکار دی بنده بې خپله صاحبه**

اویاوایي:

رحمان هسې ګوښه خوند له خلقه بیا موند **چې هرګز نه دی دا خوند موندلی خلق**

اویاوایي:

زه رحمان کناره خوښ وم له عالمه **باري ستا سترګو رسوا کړم په عالم کې**

اویاوایي:

اوښکي نه لري حساب زما د سترګو **بې حسابه شو سیلاب زما دسترکو**

اویاوایي:

د رحمان اوښکي به څرنګ په قرار وي چا لیدلی دی دریاب په قراری کې

اویا وایي :

هومره اوښکي مې بهیږي په رخسار چې غرقاب مې هم ګریوان دی هم رخسار

اویا وایي :

یو عاشق دې څوک راوښیي په عشق کې چې یې رود په مخ د اوښکو روان نه دی

هومره اوښکي د عاشق په ګریوان ووري ته به وایې چې یو سیند دی ګریوان نه دی

اویا وایي :

ستا له غمه مي په مخ باندې ولي دي لړ مي وپوښته له حاله چي ولي دي

اویاوایي:

یار د یار له سترګو اوښکي پاکیزه کا تا دریاب کړې زما اوښکي په یاری کې

اویا وایي :

چې په وصال کې یې اوښکي نه وچیږي ترو به حال درحمان څه وي په هجران کې

اویا وایي :

یاره ستا په جدایی او په ډیر غم کي سیند داوښکو درومي په رخسار زما

اویا وایي :

ترخي اوښکي دعاشق آب ونمک دي خدای دې نه کاڅوک بې آبه بې نمکه

اویا وایي :

دا څه اوښکي نه دي چې بهیږي له چشمانو ق وینې دي بهیږي د زړګوتې له پرهاره

اویا وایي :

ای رحمانه اوښکي هم له تخمه دباران دي

کښت د هغه شین شوچې ګریانې لري سترګي

اویا وایي :

هیڅ اثر د رحمان اوښکي په یار نه کا خدای دې اوښکي دچا نه کا بې اثره

اویا وایي :

ستا د میني ګوهر نشته په هر آب کي مګر بیا موندشي د اوښکو په دریاب کي

له دغو بیتوڅخه داسي جوتیږي چي دی یو دیني او روحاني عالم و، او دخدای(ج) په عبادت او ریاضت بوخت و.ده داسلامي تعلیماتو اونظریاتو څراغ تل بل ساتلي و.دی د تقوا اوپرهیزګارۍ روښانه سمبول وه . ده د خدای(ج) په مینه اومحبت کي ډیر

خوندور شعرونه ويلي دي، همدا وجه ده چي ټولو خلکو په تيره بيا پښتنو دهغه په درويشي اوفقيري اورواني طبع هوکړې ده، او دده په هرنصيحت، پند، قول اوقرار اعتقادلري .   دی دپښتنو په منځ کې د عزت، درناوې اود قدراوستاينې وړ شخصيت په توګه پيژندل شوی دی، اود(بابا) په درانه لقب منلې شوې دی .
دی په خپلو شعرونو کې دالله (ج) سره خپله مينه داسې بيانوي :

ګوره هسې کردګار دی رب زما — چې صاحب دکل اختيار دی رب زما
همګي بزرګواران چې ځوک يې وايي — تر همه و بزرګوار دی رب زما
نه يې هيڅ حاجت په چا باندې موقوف دی — نه د هيچا منت بار دی رب زما
له نيستۍ يې دهستی صورت پيدا کا — هسې رنګ پروردېګار دی رب زما

....

....

او يا وايي :

په نامه دهغه خدای مې دا بيان دی — چې يو نوم يې په نومونو کې سبحان دی
هم بادشاه دی دجمله ؤ بادشاهانو — هم د هر يوه سلطان په سر سلطان دی
هغه کار چې و هر چا وته مشکل وي — هغه کار واړه و ده و ته آسان وي
ځوک آفتاب شي په آسمان راخيږولی — ده آفتاب راخيږولی په آسمان دی
ځوک دنمر په مخ حجاب شي غوړولی — ده پټ کړی نمر په ابر کې پنهان دی
ځوک په شپه کې شي مهتاب پيدا کولی — ده په شپه کې پيدا کړی ماه تابان دی
ځوک يو ځاځکی پريستی شي له آسمانه دی — نزول کړی ده په مونږ باندې باران
ځوک شي روح ننويستی په يوه ماشي دی — ژوندی کړی ده په روح تمام جهان

....

....

رحمان بابا يو لوی زاهد، عابد، عالم اود دين مرشد و.دی يوپاک اوسپيځلي مسلمان و، اود خپل روحاني ژوند سره بوخت و.
اروابناد ګل پاچا الفت، چې زموږ دهيواديو وتلې، تکړه دروند اوپياوړې شاعر اوليکوال دی د رحمان بابا د شاعرې اوشخصيت په هکله داسې وايي :
(دخيبر او تيرا له غرونوهغه خوا دپيښور په بهادر کلي کې يو پښتون فقير اوسيده چې خبرې يې شعر او شعر يې حکمت و. رحمان بابا هغه ځوک و چې دغفلت له خوبه د بلبلو په آواز راويښ شو او د زړه مراقبه يې د ګلو له غونچو او غوټيو زده کړه. په زړه کې يې دپاک خدای دمقدس عشق لمبې بلې دي او له ژبې يې سوزان شعرونه را وتل .)
رحمان بابا يو روحاني، ادبي اوټولنيز شهرت لري او دی ديو صوفي مشر په توګه دخلکوپه ذهن او روان کې خپل ځای او مقام تر لاسه کړې دی . د ده زياتره شعرونه
 د خدای(ج) په ستاينه کې او دحقيقي عشق په هکله ويل شوي دي .
ښاغلي محمداکبر کرګر زموږ دهيواد،پياوړې او وتلی ليکوال اوځيرنيزپوه شخصيت دی په خپله يوه ليکنه کې(درحمان بابا عشق يعنی څه ؟) ترسر ليک لاندی داسې وايي:
(درحمان بابا په انګليسي ژباړل شوي ديوان کې سريزه ليکونکې داسې باور لري، چې هغه څه چې د رحمان بابا په ديوان کې ډير برجسته او ځرګند دي هغه عشق دی . موږ درحمان بابا په ديوان کې په دې خبره غور وکړ ، د رحمان بابا په ديوان کې په کراتو ځله دعشق کليمه تکرار شويده؟ خو دا عشق يوازې تصوفي او عرفاني عشق نه دی . دا يوه اوږده قصيده ډوله

غزل دی، چي مطلع يي ده : په نامه دهغه خدای مي دا بيان دی - چي يو نوم يي په نومونو کي سبحان دی . په دې شعر کي
رحمان بابا دخدای توصيف کوي،
دخدای صفات بيانوي چي له يوې خوا شريعت ته نږدې اوله بلې خوا دخالص تصوف او
عرفان څخه واټن نيسي . په دې مانا چي په وحدت الوجود کي په عالي او ترانسينډينتال حالت کي صوفي له ځانه بهر کيږي
او ځان يا مادی وجود نفي بولي .)

که چيرې د رحمان بابا شعري ديوان ته مراجعه وشي د ده په شعرونو کي دنورو شاعرانو په پرتله زياتره مذهبي او اخلاقي رنګونه، تصويرونه، خيالونه اوژور فکرونه چي د ټولني له روان سره برابر دي ليدل کيږي . د ده مينه دپاک الله (ج) او دانسان لوړ مقام ته او دانساني ظرافتونواو اخلاقو سره په ډير عالي شکل کي څرګنده شوې ده .
دی دنصيحت، پند او عبرت په توګه خلکو ته دښو او بدو لارې لارښوونه کوي .خپل پيغام،هدف او مقصد دانسانانوپه راوييښولو کي دشعر په ژبه بيانوي .همدا وجه ده چي د دخلکو په منځ کي ستر شهرت پيدا کړی دی . دبيلګي په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

دنيا کښت دآخرت دی   دا خبره ده رښتيا
ولې مرد پکې هغه وي   چي سخي وي هم پارسا
په دنيا کې بدي نشته   که بدي نه وي له تا
په دنيا کې خطا نشته   که له تا نه وي خطا
دنيا بحر دی بهيرې   آينې غوندې صفا
اوياوايي:
دنيا بده دهغو ده   چي يې کسب وي ريا
يا يې کسب دريا وي   يا يې وګټي په غلا
يا يې ټوله کا په ظلم   يا دخمر په سودا
حق باطل کا، باطل حق کا   په سبب دروې ريا
ګوش او هوش يې هرګز نه وي   دمظلومو په ژړا
بتخانې و ته يې مخ وي   و مسجد وته يې شا
اختلاط کا له بدانو   له نيکانو وي جدا
و رحمان ته پيښه مه کړه   خدايه هسې رنګ بلا
اوياوايي:
د ځوانۍ عمر دې تير کړ په غفلت کې   په پيرۍ کې به څه زيرمه دمحشر کړې
اوياوايي:
راشه مه کوه له چاسره جفا   لږ ژوندون دی ضايع کيږي بيوفا
په دنيا کې هيڅوک نه دي پاتې شوني   واړه تلوني دي که نن دي که سبا
اوياوايي:
که يو ځله سر د خدای لپاره ټيټ کړې   په قيامت به سر بلند شې تر هر چا
بازار دادی که څوک سود او سودا کاندي   په هغه جهان نه سود شته نه سودا
آشنايان که څوک پوهيږي نن يې وخت دی   چې ځارېږي يو آشنا تر بل آشنا
که ژوندون دی خو همدا دی په جهان کې   چې له چا سره تيرېږي په خندا
اوياوايي:
که مقصود لرې تلوار کړه وخت کوتاه دی   غره مه شه د دې عمر په بقا

اویاوایي:

سر دننه په ګریوان کړه سترګې رونې   ډیر په پورته پورته مه ځه سرهوا

اویاوایي:

سر هوا سرهوا مه ځه و آسمان ته   ته په اصل کې له ځمکې یې پیدا

یاوایي:

انسانیت په ډیردولت نه دی رحمانه   بت که جوړ شي دسرو زروانسان نه دی

اویاوایي:

عالمان دي روښنایي د دې دنیا   عالمان دي د تمام جهان پیشوا

اویاوایي:

که څوک لار غواړي خدای هم ورسول ته   عالمان دي د دې لارې رهنما

اویاوایي:

ریاضت په قیامت نه شي مرد هغه دی   چې یې وکړ ریاضت په دا دنیا

اویاوایي:

زه رحمان له هغه علمه پناه غواړم   چې له دینه له مذهبه وي سیوا

اویاوایي:

که نظر کا څوک په کار د درویشانو   خود به ویني وقار د درویشانو

اویاوایي:

چې مدام د بل و عیبو ته نظر کړي   خدای د خپله عیبه ولې بې خبر کړي

اویاوایي:

ضدیت د سړي عمر په عذاب کا   په کار نه دی ضدیت په دا دنیا

اویاوایي:

که بلنده مرتبه دچا په کار وي   لوی مقام دی عدالت په دا دنیا

اویاوایي:

چې تقوا دیانت نه لري رحمانه   د دې هسې همنشین مه شه

اویاوایي:

په هر غم کې خاموش اوسه او که نه وي آزارکړې   د بد خواه خاطر به ښاد دوست به

اویاوایي:

صبر ونیسه په مخ کې مراد غواړه   په تلوار به هیڅ ونه کړې که تلوار کړې

اویاوایي:

د بې دردو همدمي به دې بې درد کا   د نامردو همدمي به دې نامرد کا

اویاوایي:

چې دشمن یې وي له دوسته اړولی   د هغو احتیاط بویه له کومکه

اویاوایي:

چې یکسان ګوري هم شاه وهم ګداته   هسې یار دی د رحمان غریب نواز

اوياوايي:

بل ارمان به له جهانه یوړ نه شي — مګر مهر محبت په دا دنيا

اوياوايي:

نیک کردار هم نیک عمل خویونه — هم جنت دی، هم راحت دی په دا دنيا

اوياوايي:

آدم زار په معني واړه يو صورت دي — څوک چې بل آزاروي هغه آزار شي

اوياوايي:

که ته نکړې په بل چا باندې غرض — بل به هم نه کا په تا باندې غرض

او داسې نور نصيحتونه،عبرتونه او پندونه ....

اروابناد پوهاندصديق الله رشتين چې يو نوميالي، دروند، او مخکښ ليکوال دی، په خپله يوه ليکنه کې د رحمان بابا د شاعرۍ په هکله داسې وايي :

(رحمان بابا د پښتو شعر او ادب هغه ځلانده ستوری دی چې د لرې او برې پښتونخوا په آسمان کې يو شان ځليږي . د ده خوږ نوم يا دده دلوړې شاعرۍ احترام دده روحاني او ملکوتي غږد ټولوپښتنوپه زړونوکې يو رنګ موجود دی .)

د رحمان بابا کلام رنګين، عام فهمه، سليس، روان اونازک خياله دی . د ده په کلام او شاعرۍ کې هر ډول شعرونه موجود دي اود هر چا په ذوق برابر مطالب لري . دده په شعرونو کې ديني، علمي ، ادبي ، اخلاقي او ټولنيز مسايل، بشري مناسبات ، انساني صفتونه لکه : لوړ اخلاص، رښتيا اوصداقت،عدالت، علم اوپوهه ، تقوا اوعبادت، صبر او زغم، قناعت، نيکې ښيګڼې، متانت،سخاوت، زحمت اورياضت، عزت، ميړانه او لوړ همت،ننګ اوغيرت، ځان غوښتنه اوتنګ نظري،کبر اوغرور، کينه، غيبت ، حسادت اوکرکه ،اتحاداو اتفاق، وروروليي، آزادي اوخپلواکي، ظلم اوستم او داسې نور خصايل، په ډير انساني اواسلامي فکرونو، تصورانو اوخيالونو کې په ډيره خوندوره او ساده ژبه او په ډير عالي مفاهيمو اومعناګانو کې بيان شوي دي .

دبيلګې په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

ګوره څه بلند مقام دی داخلاص — چې جهان واړه غلام دی داخلاص

اوياوايي:

پس له مرګه به دا مهرواخلاص نه وي داخلاص — که اخلاص کړې نن هنګام دی

اوياوايي:

څه عجب دی که مستان ترې چاپير ناست وي — هر ساقي څخه چې جام دی داخلاص

اوياوايي:

د رحمان کلام په دا سبب شيرين دی — چې يې هر کلام، کلام دی داخلاص

اوياوايي:

که څوک فخر کا په ننګ او په ناموس — دا په عشق کې نه ارزيږي يو فلوس

اوياوايي:

معنوي صورت پيدا کړه که ميړه يې — فايده څه ده د بتانو له اشخاص

اوياوايي:

که د ونې په څير ګل او ميوه غواړې
خاکسار شه
ځان په نمر کړه سايه بان د هر

اوياوايي:
که هوا دې د جنت په خاطر ګرځي
خاک نشين په آستانه د هغه يار شه

اوياوايي:
هغه زړه چې عرش الله دی ګوره کوم دی
کړه
ځو دې توان شي د جمله زړونوخدمت

اوياوايي:
که دلمر په څير ځرګند شې په جهان کې
يې
ځو په زړونوپسنديده نه شې لا ورک

بزرګي په دلجويۍ کې ده دخلکو
ته چې خلک ډوبوې څرنګ بزرګ يې

په لويي کې لويي چيرې ده لايقه
کمينی وته مټ کړه که سالک يې

اوياوايي:
په ساحل کشتۍ د هيچا نه ډوبيږي
که څوک نه کا په دريا باندې غرض

اوياوايي:
خلوتيان په خپل خلوت کې فراغت دي
درسوا دی په رسوا باندې غرض

اوياوايي:
که له خپله عيبه ځان ژغورې رحمانه
دهيچا له عيبه مه کوه پوښتنه

اوياوايي:
که يوه جودانه عيب وينې په بل کښې
هغه يو جودانه عيب يې لوی غر کړې

اوياوايي:
کوهی مه کنه دبل سرې په لار کښې
چيرې ستا به دکوهی په غاړه لار شي

اوياوايي:
ته نا حق په ما کينه کړې کينه ناکه
په کينه به آيينه نه کړې ته پاکه

اوياوايي:
که نعمت دی خو طاعت او عبادت دی
ګنه نشته بل نعمت په دا دنيا

اوياوايي:
بل ارمان به له جهانه يووړ نه شي
مګر مهر ومحبت په دا دنيا

اوياوايي:
په آزار دچا راضي مه شه رحمان!
که خلاصی په قيامت غواړې له عذابه

اوياوايي:
چې نيکي بدي په تله کې تلل شي
خود پخپله تله واخله عدالت کړه

اوياوايي:
دظالم د آشنايي توبه توبه
د خود بين له بينايي توبه توبه

اوياوايي:

که دې ویره شي له ظلم له ستمه
ته هم مکړه په هیچا باندې ستم
اویاوایي:

له اغیار سره خندا ښه په کار نه ده
له اغیار سره سودا ښه پکار نه ده

سل یارۍ دیوه یار دپاره کړی شي
آشنایی د هرآشنا ښه پکار نه ده

بد له بدو سره بویه نیک له نیکو
دجفا په ځای وفا ښه پکار نه ده

هر بلبل به دې ثنا کړي که ته ګل شی
په خپل ځان خپله ثنا ښه پکار نه ده
اویاوایي:

آشنایان که ښوک پو هیږي نن یې وخت دی
چې ځاریږي یوآشنا تر بل آشنا
اویاوایي:

زهر ښه دي که په صلح اوصلاح وي
نه شکرې په فتنه او غوغا
اویاوایي:

چې د ورور اوعزیز زړه پرې آزار شي
حاصل مه شه هغه خپله مدعا
اویاوایي:

لکه ځان هسې وبل وته نظر کړه
لکه ستا دی هسې ځان دی دهر چا
اویاوایي:

د ډیر ناز او د ډیر کبر له سببه
عمل نه کا په ګفتار داولیا
اویاوایي:

چې عزت حرمت یې نه وي په جهان کې
هغه هسې ژوندون وسوزه په اور
اویاوایي:

بی عزت سړی به خوښ دهیچا نه وي
مګر هسې بې عزت وي ځیني نور
اویاوایي:

دراز عمر مې حاصل شو له راستۍ
لکه سرو مدام سبزه تازه یم
اویاوایي:

و هر چاته په خپل شکل ښرګندیږم
آینه غوندې بی رویه بی ریا یم
اویاوایي:

که دډیر عمر پکار دی غفلت مه کړه
په اوده باندې سل کال یوزمان شي
اویاوایي:

په ښه خوی له بدخواهانوبې پروا یم
په نرمې لکه اوبه د اور سزا یم
اویاوایي:

نیک له نیکو سره بویه بد له بدو
که ښوک غواړي ولایت په دا دنیا
اویاوایي:

روښنایي په هغو زړونوده حرامه
چې پرې کیني ګرد غبار د دې دنیا
اویاوایي:

په یوه ګړی بهار وي بیا خزان شي
بقا نه لري بهار د دې دنیا
اویاوایي:

د قانع تر قناعته صدقه شه هم دنیا او هم دینار د دې دنیا
اویاوایي:
مګر خود په خپله خدای دچا طبیب شي ګنه نشته په جهان کې بل طبیب
اویاوایي:
دشمن هم د سړي کله کله دوست شي دوستی نه کا له رحمان سره حبیب
اویاوایي:
د ریا له زاهدی زما توبه چې یې کاندي ځوک په رسم وپه عادت
اویاوایي:
په ورځ پنداو نصیحت وایي و بل ته په شپه ناست وي د مغان پر خرابات
اویاوایي:
دین یې دام دی ددنیاپه لارکې ایښی پرې را اړوي وحشیان د مخلوقات
اویاوایي:
دهغو په لور یې سترګې وي ختلې چه په لاس یې سرسایه وي یا زکات
اویاوایي:
دعوی مه کړه په نا حق به یې خپل نه کړې پردی شهر، پردی ملک، پردی دیار
چې استوګنه په پردي وطن کې کاندي هغه نه لري د هیڅ واک واختیار
که هزار قسمه وخوري په یو کار کې نه کا ځوک په مسافرو اعتبار
اویاوایي:
چې په زور ورسره نه یې برابر د هغو تر ځنګه مه کښېنه زړور
زورور اور او اوبه دي فهم وکړه چې ډوب نه شې یا ونه سیزی بشر
په یاری د زورور غلط مه شه مګر دا چې ترده نه یې زورور
اویاوایي:
دا خو ته یې زما نفسه چې دې زه کړم کور وکر
اویاوایي:
په شپه وینې د مظلوم خوري سبا کیني په منبر
اویاوایي:
په زړه تور لکه تبی وي په مخ سپین لکه قمر
اویاوایي:
رحمان هسې بې وقوف سوداګر نه دی چې د دین متاع بدله په دنیا کا
اویاوایي:
راشه مکوه له چا سره جفا وفا لږ ژوندون دی ضایع کیږی بې
اویاوایي:
خدای طاعت، عبادت څه کوي رحمانه خو یې مینه د سړي ده ازمیل یې
اویاوایي:

د خلیل تر کعبې دا کعبه ده لویه   که آباد کا څوک ویران حرم د زړهٔ

اویاوایي:

ګونګي ښه دي چې بی کام و بی زبان وي   نه چې ژبه شي په بد ویل ګویا

اویاوایي:

سر د ننه په ګریوان کړه سترګي روڼې   ډیر په پورته پورته مه ځه سر هوا
سر هوا سرهوا مه ځه و آسمان ته   ته په اصل کې له ځمکې یې پیدا

اویاوایي:

د دنیا کارونه واړه غولول دي   دا ګومان په هیچا مه کړه چې می
خپل دي

اویاوایي:

له سړیه غرض واړه سړیتوب دی   نه چې پټ وي د سرو زرو په لباس

اویاوایي:

په آدم کې د حیوان خوینه هم شته   بیا هاله یې آدم بوله چې آدم شي

اویاوایي:

احتیاج هسې بلا دی په جهان کې   چې پلار زوی کاندی د زوی او زوی د
پلار

اویاوایي:

ما دیار په بېلتانه کې دي لیدلي   که دانا د زماني وي مبدل شي

اویاوایي:

هر وګړی چې منصور غوندې په دار شي   دار یې پس له مرګه نخل میوه دار شي

اویاوایي:

دنیا دار که مستغني په سیم و زر دی   هنرمند و څخه ګنج دخپل هنر دی
بیهوده به زورور وځانته وایي   د دنیا سړی که هر څو زورور دی
هسې مه وایه چې زه یم په جهان کې   پیدا کړی خدای د سر دپاسه سر دی

اویاوایي:

هر علم چې بیعمله وي تش بوس دی   د جاهل د پارسایي توبه توبه

اویاوایي:

علمیت د بی عمله عالمانو   لکه ګنج د کتابونوپه خر بار شه
او داسې نور بیتونه ....

په رښتیا سره د رحمان بابا دشعرونواو ویناګانو ارزښت، خوږوالی، دروندوالی، ریښتینوالی، علمیت،تجربه او روحانیت دومره شهرت تر لاسه کړې دی، چې په لره او بره پښتونخوا او افعاني سیمو کې د ده روحاني، علمي، تصوفي ،عرفاني اومذهبي شخصیت ته د عزت، عقیدت او درناوي په توګه خلک ګوري، او د ده شعري دیوان د خلکو په منځ کې دفال نیولې شهرت تر لاسه کړې دی ، او دهغه په ویناګانو، نصیحتونو اوپندونواکثریت خلک عملي ګامونه پورته کوي، او په ورځنیو خبرواترو کې دده دشعرونواو کلام نه د متلونو په بڼه ګټه پورته کوي .

اروابناد عبدالروف بینوا چې زموږ دهیواد تکړه، نامتو،نوښتګر، ادبي اوفرهنګي شخصیت دی، په خپله یوه لیکنه کې د رحمان بابا دشاعرۍ په هکله داسې وایي :

(د رحمان بابا د اشعارو يو لوی صفت دادی چې د هرچا په ذوق سره سم مطالب لري او دهر چا د تنهايي ملګری وي . په پښتنو کې به ډير داسې کم کور وي، چې د رحمان بابا ديوان هلته نه وي .)
رښتيا داده چې د رحمان باباعالي او لوړ فکرد ده په شعر او کلام کې دومره خوږ او اغيزناک دی،چې هر څوک ځانته په کې خپل هدف، مقصد، درد، تصوير، خيال او انځورپه ډير ښکلي اوظريفانه شکل پيدا کوي .
- صوفي او عارف دواړه په کې د تصوف او عرفان د اسرارو او رمزونو مرغلرې او
دمعرفت او د معنوي دنيا وړانګې ويني اوپرې خپلو روحاني حالاتوته وده ورکوي . دبيلګې په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

که څوک وايي هنر کوم دی؟ وايه دادی **چې بې خدايه نوره مينه په چا نه کا**
او يا وايي :
هيڅ تغير او تبديل نه لري رحمان **تل تر تله بر قرار دی رب زما**
او يا وايي :
دا پنځه ورځې ژوندون چې غنيمت دی **شکرانه په دا نعمت دکردګار کړه**
او يا وايي :
دا همه واړه حجاب دي چې ليده شي **نور دحسن بالاتر دي له ادراکه**
او يا وايي :
په هر دم کې نوې نوې تماشې کړم **زه رحمان د خدای وکړه وته حيران يم**
او يا وايي :
چې مې ستا د جمال عکس دی ليدلي پخپل ځان کښې
هم په دا دآيينې په څير حيران دی زما روح
او يا وايي :
په رحمان باندې نظر د کرم وکړې **اې چې يې د پاک الله په دربار خاص**
او يا وايي :
چې وصال دخپل جانان مې دی موندلای **ګنج د درو د مرجان مې دی موندلای**
او يا وايي :
څه عجب دی که تمام جهان زما شي **چې بادشاه د درست جهان مې دی موندلای**
او يا وايي :
درست جهان که واړه ما رحمان لره دلبر شي **چيرې دی دلبره بې له تا بل دلبر زما**
او يا وايي :
که دا نور ښايسته ستورې ويل کېږي **ته خورشيد غوندې صورت لری عيان**
او يا وايي :
د آفتاب په مخ کې هره ورځ زوال وي **ستا دحسن په آفتاب کې زوال نشته**
او يا وايي :
څو دې دوه سترګې غړيږې په جهان کې **ننداره په هر ساعت د خپل نګار کړه**
او يا وايي :
زه يې وينم درست جهان په تا مين دی **که بادشاه دی د دې دور که ګدا**
او يا وايي :
وهر چا وته چې ستا قوت رسيږي **هلته نه رسي قوت د درست جهان**
او يا وايي :
زه رحمان چې ستا د حسن ثنا خوان يم **ستا له رويه درست جهان زما ثنا کړه**
او يا وايي :
که له دره يې شړې که يې پريږدې ته **ډير مين دی ستا پرمخ عبدالرحمان**

او یا وایي :

عشق څه هسې علم نه دی — چې حاصل شي له مکتبه
مکتب حال د مذهب وایي — عشق سیوا دی له مذهبه

او یا وایي :

می خواران که یې خبر شي له مستۍ نه — د رحمان د میخانې شراب دڅښنو دي

او یا وایي :

هسې بې شرابو مست یم ستا په مینه — چې خبر نه یم په ځمکه په آسمان

او یا وایي :

د رحمان په عاشقۍ به آفرین کړې — که لږ مخ په آینه کړې ځان وګورې

او یا وایي :

زه رحمان دعشق په درد کې هسې خوښ یم — چې مې نشته په دوا باندې غرض

او یا وایي :

سپینې اوښکې زیړ رخسار دمینې له دولته — ای رحمانه دا دعاشقانو سیم و زر دي

او یا وایي :

که چا لار دعاشقۍ وي ورکه کړې — زه رحمان دګمراهانو رهنمایم

او یا وایي :

خپل جانان مې هسې نقش دی په زړه کې — نه پوهېږم چې رحمان یم که جانان یم

او یا وایي :

زه رحمان دهغه حسن دعا ګوی یم — چې جرګه دعاشقانو وي پرې پنډه

- که عاشق دی په کې دپاکې اوسپیڅلې مینې ناز، راز اونیاز، حسن اوجمال،دطبیعت دمناظرو هنري ښکلا، خلوص، محبت اودخپلو ریښتینو احساساتو او عواطفو
تصویرونه او خیالونه ګوري .دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه ګورو:

او یا وایي :

مخ دیار شمس وقمر درې واړه یو دي — قددسرو صنوبر درې واړه یو دي
حاجت نلرم په شهدو په شکرو — لب دیار شهدوشکر درې واړه یو دي

او یا وایي :

په شرابو کې خوند نشته د شکرو — دیار شونډې هم شراب دي هم شکر

او یا وایي :

که سل ځله پېټ تر شونډو لاندې خاندې — نه پټیږي آب دلعل ودګوهر

او یا وایي :

هغه شونډې چې خوږې دي تر شکرو — له کنځلو یې عار نه کا عاشقان

او یا وایي :

چې څوک نوم دا ستا دشونډو په خوله‌ء واخلي
که یې زهر وي په خوله کې عسل شي

او یا وایي :

هغه شونډې چې شیریني وي تر قندو — ما هیڅ فیض ترې بیا نه موندبې کنځلو

او یا وایي :

چې لذت یې د سرو شونډو وي موندلی — نوره مینه د شرابو په جام نه کا

او يا وايي :

که پکار دې دسرو شونډو شيريني وي
د خپل ځان په وينوسور لکه انارشه

او يا وايي :

چي مي نقش په زړه سرې شونډې ديار شوې
کان دلعلو شو ګرداب زما دسترګو

او يا وايي :

تا چي رنګ دميو ورکړو ولبانو
اور يي پورې کړ په کور د ميخورانو

او يا وايي :

په هر ځای چي ستا دلبو نام آغاز شي
د لاله ؤ باران اوري په حباب کي

او يا وايي :

د پيزوان غمی دې زيب کا پر لبانو
دواړه زلفي دې چورئ د ملنګانو
تور اوربل دې لکه مارپه جبين پروت دی
شينکی خال دې مواصل د رنځورانو

او يا وايي :

چي دي جوړه کړه ليندہ دکږو وروځو
ځو به ښکار کړې په حرم د غزالانو

او يا وايي :

د سروتيک دې شهزاده په جبين پروت دی
شينکی خال دی محصل په بنديوانو

او يا وايي :

مشکين خال دی په سرو لبو هسی زيب کا
لکه مهر په محزن د درمرجانو

او يا وايي :

ما دعشق په درس کي نور څه لوستي نه دي
بی دزلفو، بی له خطه بي له خاله

او يا وايي :

که دي زلفي په مخ پيچوتاب شوي ښايي
ويبنته څه طاقت لري داور له تابه

او يا وايي :

که په توره تاريکی کي رڼا غواړې
نندارچي د يار د زلفو د رخسار شه

او يا وايي :

لاس مي وتړىء د زلفو په طناب
بيا مي وپلورىء د سترګو په قصاب

او يا وايي :

هسي آب يي دی د دوو سترګو په تيغ کي
چي بی سره په سر نه لري حباب

او يا وايي :

چي راياد يي سرې شونډې سور پيزوان کړم
تر چشمانو مي بهيږي سرهء شهاب
چي دمخ و آب وتاب ته يي نظر کړم
راته هيڅ شي دګلونوآب وتاب

او يا وايي :

دا کاږه کاږه بانه او کږې وروځي
نور څه نه کا بی کږو کږو وهلو

او يا وايي :

په شپه نوکي دعاشق په وينو سرې کا
سبا پورې کا نکريزې په منګلو

او يا وايي :

مستوري راڅخه پوره مستو سترګو
رحمان ځکه په وګړيو کی رسوا شوم

او يا وايي :

يا دا ستا چشم ابرو وينم په خواب کي
يا مستان دي ويده شوي په محراب کي

او يا وايي :

هغه سترګي چي نرګس وي هم بادام وي
تېرې تورې شوې زما په قتلولو

او یا وایي :

ستا دی خواب آلودو سترګو خواب راځخه یوور　　لبو دی لذت د میوناب راځخه یوور

نه مې اوښکې پاتې شوې نه صبرپه صورت کې　　ډیرې بې صبری دمخ آب راځخه یوور

- عالم په کې دعلم او پوهې مالومات لټوي ، اوخپل علمي تصورات اوتفکرات غني کوي . دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه ګورو:

مه درومه رحمانه په خلاف د دانایانو　　مینه د دنیا پسندلې نه ده هیڅ دانا

او یا وایي :

د دانا و دنادان تر میان یو حد دی　　هوښیاري تر حد پورته حماقت وي

او یا وایي :

تر هغه به نادان بل په جهان نه وي　　چې څوک مهر وفا غواړي په نادان کې

او یا وایي :

عاقلان په وړاندې ځي په ورستوګوري　　په دنیا کې سر انجام د آخرت کړه

او یا وایي :

پوه خلک هغه دي چې اقرار په ناپوهی کا

هر چې ځان هوښیار ګڼي هوښیار یې مه ګڼه

او یا وایي :

زه رحمان حلقه بګوش د هر عالم یم　　که اعلی دی که اوسط دی که ادنا

او یا وایي :

عالمان دي روښنایي د دې دنیا　　عالمان دي د تمام جهان پیشوا

- که دمیني د دردرنځور او دردمن او ناقراره دی په کې د خپل زړه ټکور او قراري پیدا کوي .
دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه ګورو:

د رحمان وزیري رنګ وته نظر کړه　　چې مدام په تا پسې کاندي ژړا

او یا وایي :

عاشقانوپه شکست کې بری بیا مونو　　دلته توان دهغه رسي چې ناتوان شي

زیری رنګ دعاشق هسې مرتبه ده　　چې آفتاب غوندې څرګند په درست جهان شي

له چشمانو یې باران درحمت ووري　　زرغونه یې په څهره باندې زعفران شي

له رخساره حال د زړونومعلومیږي　　له بهاره نیک وبد دکال عیان شي

او یا وایي :

زه رحمان دزماني له جوره درومم　　خپل صاحب لره په داد او په فریاد

- مطربان او که مستان دي په کې دسوز او ګداز ډکې سندریزې نغمې دموسیقي په پردو کې غږوي، او مستان خپل آواز ورسره داسې جګوي . دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه ګورو:

دساقي په لاس کې جام دمیو ناب دی　　مطرب ایښی په زنګون دغم رباب دی

او یا وایي :

محتسب په رقص ګډ شوباک یې نشته　　صوفي پروت په میخانه کې مست خراب دی

او یا وایي :

په تلخۍ دمیو مست خلق مې خوښ دي　　هغه خار چې بوی دګل لري خار نه دی

او یا وایي :

هرساقي چې جام دعشق لري په لاس کې　　دا پیاله یې په مستانو ده مباحه

او يا وايي :

هر مطرب چې غوږۍ تاو كا درباب **په دا تاوكي زما زړه كاندي خراب**
چې سامعی يې په نغمه په ترانه شم **ديوانه شم ګريوان څيرې مست خراب**
هم يې تار، هم يې ګفتار هسي اثر كا **چې هيڅوک يې نه طاقت لري نه تاب**

او يا وايي :

زړهء مي په نغمو نغمو سوری كړ مطربانو **عقل ساقيانوپه شراب راڅخه يووړ**
يو ساقي بل يار دريم مطرب سره يو ځای شول
زړه يې له ګوګله په شتاب راڅخه يووړ

- ملي شخصيتونه، مشران اوسياستوال په كي د خپلو ملي پاخونونو او غورځنګونو اتحاد اواتفاق، او دخلكوغيرت ، همت او شهامت راپاروي .

دبيلګې په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

بيخ بنياد به دهغوی وي په ياری كي **چې د تن په نابودی يې اعتقاد وي**

او يا وايي :

ښايسته ياران ګلونه دي رحمانه **بېلتانه كړه اكثرمړاوی كم تازه**

او يا وايي :

كه پر غره پر سمه ګرځم باک مي نشته **زمری تل ګرځي په لوړه په ژوره**

او يا وايي :

وړانديني هم واړه ستاپه څير سړي وو **ته هم پاڅه د هغو په څېړ همت كړه**

او يا وايي :

چې په ننګ وپه ناموس تر لوره كم وي **صدقه شه نا قابله زوی له لوره**

او يا وايي :

ننګيالي تربرونه ښه دي او كه نه وي **ننګيالی ترله هم ښه ده له تربوره**

او يا وايي :

هغه زړه به له طوفانه په امان وي **چې كشتۍ غوندې دخلقو بار بردارشي**

او ياوايي:

كر د ګلو كړه چې سيمه دې ګلزار شي **اغزي مه كره په خپو كي به دي خار شي**

- هغوخلكوچې دنيا يې پريښې ده او له دنيا څخه لاس په سر شوي دي په كي دځان لپاره خوشحالي پيدا كوي .

دبيلګې په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

دا دنيا په احمقانو ده ودانه **دانا څه كا په دنيا باندې غرض**

او يا وايي :

دنيا كل په احمقانو ده ودانه **دانا ځكه وابستګی د دنيا نه كا-**

- مبلغين، واعظان او خطيبان په مدرسو اوجماتونو كي په خپلووېناګانوكي د ده دشعرونو نه د يومنل شوي اصل په توګه ګټه پورته كوي .

دبيلګې په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

رحمان هسي بی وقوف سوداګر نه دی **چې د دين متاع بدله په دنيا كا**

او يا وايي :

زه رحمان له هغه علمه پناه غواړم **چې له دينه له مذهبه وي سيوا**

او يا وايي :

ای رحمانه كه څه كار دی خو د دين دی **نور كارونه بی وفا دي بی اساس**

او يا وايي :

واړه بې وقوف دي كه څوک دين په دنيا پلوري **چېرته پنځه ورځې چېرته عمر جاودان**

او يا وايي :

نور عالم كه د دنيا غمونه كاندي له رحمان سره دې غم د آخرت وي

درحمان بابا شعر اوكلام ډير ساده او آسان معلوميږي، خو دلوړومفاهيمواوژورو
معناګانونه ډک دی، اوملي، روحاني اوټولنيزه بڼه لري، او هره حجره، هر مجلس اوهركور د ده په شعر او كلام روښانه،
ځلانده اورنګين دی .
دده په شعرونوكي دلوړو اخلاقو،عبرتونواوعالي صفتونودرسونه شتون لري . همدا سبب دی چي ده ځانته دا حق وركړی
دی چي خپل شعر داسي ستايي :

چي دا نور شاعران كاندي هغه نه كا رحمان كړی نوی نوی اجتهاد دی

او يا وايي :

دا څه شعر درحمان دی چي هم ګنج دی هم هنر

او يا وايي :

هسي زيب كا په بياض د رحمان شعر لكه زلفي دخوبانو په رخسار

او يا وايي :

يا به شهد يا به قند يا به نبات وي هر كلام چي له رحمانه شنيده شي

او يا وايي :

ستا د حسن د تعريف له بركته د رحمان دشعر كوكي پر عالم دي

او يا وايي :

په اشعارو كښي قوتناک لكه زمری يم ولي نه يم د زمري په څير ګزند

او يا وايي :

در ګوهر په تله نه دي چا تللي د رحمان شعر ګوهر دی څه يي تلي

او يا وايي :

هم نغمي كاندي هم رقص كاهم خاندي د رحمان په شعر تركي د باګرام

او يا وايي :

د رحمان وسوزان شعر ته حيران يم چي يي اور بل شوی نه دی په ديوان

درحمان بابا شعرونه له ميني، ورورولئ او انساني غوښتنو، پندونواوعبرتونونه ډک دی . ده له خوارانو، غريبانو،
فقيرانواو درويشانو نه ځان بيل كړی نه دی، اوتل يي دا
هڅه كوله چي خپله درويشي او فقيري په اميري بدله نه كړي .دده خوږ كلام ددرويشانو اوقلندرانود زړونوغږ دی . د ده
كلام د پاكی، سپيڅلتيا،حقيقت، رښتيا او صداقت
آواز دی او دخلكو په زړونو كي ځانګړی ځای لري .
دبيلګی په توګه د ده دا بيتونه ګورو:

چي يكسان ګوري هم شاه وهم ګدا ته هسي يار دی رحمان غريب نواز

او يا وايي :

بادشاهي د ګدايانو په دعا شي زه رحمان ځكه بادشاه شوم چي ګدا شوم

او يا وايي :

د خليل تر كعبي دا كعبه ده لويه كه آباد كا څوک ويران حرم د زړهٔ

او يا وايي :

زه ملهم د زړهٔ له چا غوارم بي خدايه چي كړی نه شي طبيبان ملهم د زړهٔ

او يا وايي :

قاعده د دردمندیٔهسي نه ده چي په درد كي يو دردمن له بله كم وي

او يا وايي :

چې د اور لمبو وهلی وي بیا روغ شي — نه رغېږي دآزار لمبو وهلی

او یا وایي :

که نظر کا څوک په کار ددرویشانو — خود به ووینې وقار د درویشانو

او یا وایي :

په دغه لاره به ورشي خدای رسول ته — که څوک یون کاندي په لار د درویشانو
هر گفتار به یې د خدای په در قبول وي — چې قبول یې وي گفتار د درویشانو

او یا وایي :

بادشاهان ددنیا واړه پرې پراته دي — لکه خاورې په دربار د درویشانو
هر بهار لره خزان په جهان شته دی — خزان نه لري بهار د درویشانو
د جنت د باغ گلونه به یې هیر شي — که څوک ووینې گلزار د درویشانو

او یا وایي :

درست دیوان درحمان جار تر داغزل شه — چې بیان یې کړو کردار د درویشانو

او یا وایي :

که مې څوک په امیري شمیري امیر یم — که مې څوک په فقیري شمیري فقیریم

رحمان بابا خپل خیالونه، تصویرونه اوانځورونه ، تشبیهات، کنایات، پاک اوسپیڅلي احساسات، جذبات او عواطف په خپلو شعرونو کې د یو رومانتیک اومینه ناک شاعر په توګه دمجازي عشق،
د طبیعت دمناظرو هنري ښکلا،حسن اوجمال په ډیر هنري شکل بیان کړي دي .دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه ګورو:

دا دمیو څه مستي او سرخي نه ده — تیغ د سترګو دې په وینو کې غرقاب دی

او یا وایي :

که دې مخ په زلفو پټ دی باک یې نشته — د حیات اوبه هم پټې په تورتم دي
ستا د زلفو له رخساره له سرو شونډو — پیدا شوي شام شفق د صبحدم دي

او یا وایي :

چې شهید دتورو سترګو په خنجر شي — خوشنودي یې دسرو شونډو په کوثرشي
چې رایاد یې سپین رخسار دراز مژګان کړم — هغه دم مې زړه سپند سینه مجمرشي

او یا وایي :

هغه زړه چې ستا دعشق په اور کباب دی — که مرهم ورباندې کیږدې ډیر ثواب دی

او یا وایي :

تش به نشي هغه خم دعشق له میو — چې یې خاورې د فرهاد او د مجنون دي

او یا وایي :

دبلبل له حاله زده کړه په خزان کې — بیا د ګلو تماشا کړه په بوستان کې

او یا وایي :

عاشقي آسان مه ګڼه خبر شه — سر بازی ده هر نفس په دا میدان کې

او یا وایي :

عشق وعقل دواړه سره ضد دي که پوهیږې — کله کړي آرام د اور بخري په لمبو کې

او یا وایي :

که ګریوان مې دسپوږمۍ دنمر مشرق شي — زه چې یار په سترګونه وینم تورتم وي

او یا وایي :

تا چې په دا تورو سترګو وکاته و ماته — زړه دې زما تور کړ له دې نوره مخلوقاته

او یا وایي :
ماخو چي ته ولیدې هغه ساعت مې ووې
نوره به مینه د زړه نه شي له تا ماته
او یا وایي :
شیخان او زاهدان چي نصیحت وماته وایي
نه دي خبر شوي ستا د محسناته
او یا وایي :
زه رحمان چي دې وینم یاره وایم خدایه خیر کړې
ګډه شاپیری ده دبني آدم له زاته
او یا وایي :
بې د ستا له مخه ورځ راباندې شپه ده
روښنایي دورځې چیرې وي بې نمره
او یا وایي :
ایښی مې په سر دی ستا دمخ دمیني ګل
بیا مې تور لیمه دې ستا دزلفو تور سنبل
او یا وایي :
د پیزوان غمی دې زیب کاپر لبانو
تورې زلفي دې زنځیر دعاشقانو
دا سور تیک دی شهزاده په اوربل پروت دی
شینکی خال دې معاني د بندیوانو
دواړه لب دې ښایسته تر سرو یاقوتو
شرمولي ده ږلی ستا دندانو
دواړه لیچي دې کړي کښلي مصری تورې
در پوهیږم سر به غوځ کړې د خوارانو
تورې وروځي دې کړې پر جبین زیب کا
لکه جیم پر کاغذ کښلی کاتبانو
او یا وایي :
ګرځي په چمن کي منګل ډکه په ګلونو
خدای زده چي ګلونه وړي یا زړونه په منګل
او یا وایي :
نه به ستا د مخ په څیر ګلشن وي چا لیدلی
نه به وي زما په څیر آهونه د بلبل
او یا وایي :
مست د هغه مخ یم چي مستاني لري سترګي
بې تورې بې تیغه قاتلاني لري سترګي
بې لیدو کتو غاییان زړونه وړي له خلکو
هسي چشمان بندې ساحراني لري سترګي
هر څوک چي یې ویني تورې سترګي کتی نه شي
ښکلي پریوارغوندې حیراني لري سترګي

او یا وایي :
سور پیزوان دې په سرو شونډو هسي زیب کا
لکه جیم په قلم کښلی کاتبانو
او یا وایي :
اور اوبه سره چا ګډ لیدلي نه دي
دا قدرت دی ستا په لبوکي ښکارېږي
او یا وایي :
که ډوبیږم په اوبه یا په اور سوځم
د سرو شونډوپه آتش او په آب خوښ یم
او یا وایي :
هسي مست یم ستا د شونډو په شراب
چي به نه وي بل داهسي مستخراب
او یا وایي :
ما چي خال دستا د ورځو تر میان ولید
نه بل هسي رنګ امام شته نه محراب
او یا وایي :
زه نورچا وته خبری نه کړم
بې هغوچي مویي مژګان لري دراز

او یا وایي :

شام سحر مي دغه ستا زلفي رخسار دي — نور مي مه پوښته له شامه له سحره

او یا وایي :

خیال د زلفو یې زما تر زړه چاپېره شو — یا تر ګنجه چاپیر شوی مار دی دا

او یا وایي :

درحمان تر قلم مښک وعنبر وورې — چې آغاز یې کړ اشعار د تورو زلفو

او یا وایي :

هسې بند شو په کمند دتورو زلفو — چې حیران یم د رحمان په خلاصولو

او یا وایي :

څکه ژاړم له دو سترګو اوښکې وینې — چې رحمان وینې دیار خنداني زلفې

او یا وایي :

ځان په مستو سترګو باندې مه غولوه رحمانه
دا مستان هوښیاري له حکمته سره ښوري

او یا وایي :

په رحمان د ستا د لبو مې حرام دی — څو د خپلو وینو جام تاوان ور نه کړم

او یا وایي :

در و لعل شو ویل د رحمان — چې دی ستا د لعلو و شونډو شو ګویان

او یا وایي :

که مجنون غونډې په عشق کې څوک صادق شي — دلیلی په دروازه کې دربان نشته

او یا وایي :

دا څه مخ دی منور — چې هم شمس دی هم قمر
دا څه زلفې دي مشکینې — چې هم مښک دي هم عنبر
دا څه پیوسته ابرو دي — چې هم نیش دی هم نشتر
داڅه سترګې دي قاتلې — چې هم سیف دی هم خنجر
دا شونډې دی مېء ګونې — چې هم مېء دي هم شکر
دا څه سپین سپیڅلي غاښ دي — چې هم در دي هم ګوهر
داڅه سیب زنخدان دی — چې هم سیم دی هم ثمر
دا څه قد او څه قامت دی — چې هم ګل دی هم عرعر
دا څه ملا ده باریک وضع — چې هم موی دی هم کمر
داڅه زړه دی دخوبانو — چې هم موم دی هم حجر
دا څه یار دی نه پوهیږم — چې هم دل دی هم دلبر
دا څه بت دی زما ربه — چې هم بت دی هم بشر
دا څه شعر درحمان دی — چې هم ګنج دی هم هنر

رحمان بابا یودرویش صفته انسان، صوفي مشربه شاعر او په مذهبي تفکراتو کې ډوب شخصیت و، چې د یو ځانګړي ادبي مکتب اوسبک خاوند دی .

اروانښادپوهاندعبدالحی حبیبي چې زموږ دهیواد یو نوښتګر، مفکر، نامتولیکوال او څیرنیزپوه، تکړه ژورنالیست اوپیاوړی شاعر دی ، په خپله یوه لیکنه کې درحمان بابا د ادبي سبک او شخصیت په هکله داسې وایي :

(رحمان بابا دشاعرۍ په فن کې دمستقل مکتب خاوند دی . په خپل شعر کې یې دپښتنو دفطري جذباتواو ملي احساساتوپه ساده او روانوخوږو الفاظوداسې ښه ترجماني کړې ده چې هر څوک د خپل ذوق مطابق په هر ځای او موقع کې استفاده ځنې اخستی شي .)
په رښتیا سره چې رحمان بابا دخپل په زړه پوري ادبي سبک په وسیله خپل روان او سلیس او د هرچا په ذوق برابرشعرونه خپل ادب دوستانو ته وړاندې کړي دي .ده خپله شاعري او خپل شعر هغه مقام ته ورساوه، چې زموږ زیاتره شاعرانوپه ډیره مینه او اخلاص د ده دادبي مکتب لارویان شول او د ده په لاره یې پیاوړي ګامونه اوچت کړي دي .
سره له دې چې رحمان بابا یو درویش صفته او مسکین شخصیت و، خو هغه لوړ مقام چې ده درلوداو ډېراخي حوصلی او دلوی همت اوغیرت خاوند و، ده هیڅکله د خپل غریبي لاس چا ته تیټ کړې نه دی اوپه خپله غریبي یې قناعت او صبر کړې دی او دخپل لوی خدای(ج) نه شکر ګذار و. دبیلګي په توګه د ده دا بیتونه ګورو:

څوک دې راکاندي قسم په کردګار — **که درم لرم په کور کښي یا دینار**
زه درم او دینار نه لرم په کور کښي — **ولي نور عالم مې بولي دنیا دار**
هم په دا چه نه له ځایه چیرته خوځم — **نه د هیڅ یوه مخلوق یم منت بار**
آب و خور لکه آسیا په ځای را رسي — **پخپل کور کښي مې سکون دی هم رفتار**
لکه ونه مستقیم په خپل مکان یم — **که خزان را باندې راشي که بهار**

او یا وایي :

په هر کور کې رنځوران راته زګیروی کا — **لاس مې نه رسي دهیچا په دوا**
د دنیا خبرې واړه په دنیا شي — **ما به څه کا څوک چې نه لرم دنیا**
که په هر کلي کې مې کور دی زه ګومان کړم — **چې کور نه دی دا مې ګور دی په صحرا**

او یا وایي :

قناعت مې د خرقې لاندې اطلس دی — **پټ د درست جهان پادشاه ظاهرګدایم**

او یا وایي :

خدایه ګنج دقناعت و رحمان ورکړې — **چې بی ملکه بی حشمته دولتمند وي**

او یا وایي :

هغو بیا موند سعادت په دا دنیا — **چې یې وکړ قناعت په دا دنیا**

او یا وایي :

موږ به نه شي هیڅ سړی بې قناعته — **که یې خونه وي په سیم وپه زر ډکه**

او یا وایي :

د قانع تر قناعته صدقه شه — **هم دنیا او هم دینار د دی دنیا**

د رحمان بابا د آثارو څېړنه او دده ادبي شخصیت، مقام او شهرت دلرې اوبرې پښتونخوا په محدوده کې محدود نه دی پاتې شوی .په نړۍ کې د یو شمیر لویو پوهانواوڅېړنیزو مرکزونوله خواه د ده شخصیت د یو لوی مشر په توګه منلې شوې دی، او ده دیوعالم، فاضل او ستر شاعر په توګه پوره شهرت ګټلی دی . د ده دعلمي ، روحاني، ادبي او فرهنګي شخصیت په هکله نه یوازې په لره او بره پښتونخوا کې بلکې دباندنیو لیکوالانو له خواه هم څېړل شوې دی .دنړۍ ډیرو پوهانو او څېړونکو دده آثار لوستي او د ده په هکله یې خپلې څېړنې کړې دي . درحمان باباښپړ کلیات په مختلفو ژبو لکه : انګلیسي، روسي، اردواو داسې نورو ژبوژباړل شوی دی .
درحمان بابا د شخصیت په هکله یو شمیر مستشرقینو لکه :راورټي او پادري هیوز انګریزي او اډورن روسي چې دپښتوادب پیژندونکي دي، خپلې څېړنې اوقضاوتونه کړی دي . دوی رحمان بابا د پښتو ادب (پیښوا) یاده وي .
میجر راورټي دپښتو ژبې او دپښتو ادب په هکله زیات تحقیقات او څېړنې کړی دي .
دی درحمان بابا په هکله خپل نظر داسې بیانوي :
(که څه هم خوشحال خان خټک په پښتو شاعرانو کې لوړ مقام لري ، خو رحمان بابا
وټولوپښتنو ته ډیر زیات مقبول شاعر دی .)

پادري هيوز هم چې يو نامتو محقق او څيړونکې دی، ده هم د پښتو ادب په هکله ډير تحقيقات اوپلټني کړې دي ، او درحمان بابا په هکله داسې وايي :
(په کوم ځای کې چې پښتو ژبه ده هلته درحمان باباشعار ويل کيږي .)
لنډه دا چې د پوهانو او څيړونکو له تحقيقاتو نه مالوميږي چې رحمان بابا يو لوی عالم،مفکر او ادبي شخصيت اونامتو شاعر دی، د ده علميت ، روحانيت او پرهيزګاري اوصداقت د ده په کلام او شاعري کې او د ده په اعمالو کې خورا ارزښتمندمقام لري . همدا سبب دی هر چا چې دده شعرونه لوستي او اوريدلي دي ، د دوی په زړونو کې يې ځای نيولی دی او د دوی په اعمالو او کردارويې ژور اغيزکړې دی .
دزياترو ادبي تحقيقاتواو څيړونکوله پلوه د رحمان بابا د مړينې نيټه (۱۱۲۸)هجري قمري کال منل شوې دی .دی دپيښور ښار د(هزارخاني) په لويه هديره کې ښخ دی . د ده زيارت ته ډير خلک ور ځي او هر کال د پسرلي په شپواو ورځو کې د ده پر مزار باندې دمشاعرې غونډه جوړيږي . د ده قبر او ډبر ليک د افغانستان دپښتو ټولنې له خوا په (۱۳۳۶)هجري شمسي يا (۱۹۵۸)ميلادي کال کې جوړ شوې دی .
په پای کې غواړم ووايم د دغې مقالې په ليکنه کې د بيلابيلو انترنيتي منابعوو او درحمان بابا په ديوان استنادشوې دی . ښايي زما ليکنه ځنې نيمګړتياوې ولري د ټولو ادب دوستانواورحمان دوستانو څخه مخکي له مخکې ښښنه غواړم، داجوته ده چې د رحمان باباهر اړخيز شخصيت په څو مقالو او رسالو نشي څرګنديدای، دا کار هر اړخيزه څيړنه غواړي ، خو ما په خپل توان سره کوشش کړې دی چې د ده روحاني ، ادبي اوفرهنګي شخصيت چې د يو سمندر حيثيت لري، يو څاڅکي راپورته کړم اود ادب دوستانو تنده پرې ماته کړم .

اروا دې يې ښاده وي اوده روحاني او ادبي ډيوې دې تل روښانه وي

په ډيردرنښت او ادبي مينه : انجنيرعبدالقادر مسعود

www.roshanak.nl